

Utbildningsinspektion i Fristadskolan, grundskola årskurserna 7–9

Innehåll

Inledning	1
Underlag	1
Beskrivning av skolan.....	2
Sammanfattande bedömning.....	2
Bedömning av utbildningsresultaten.....	3
Bedömning av verksamheten	4
Bedömning av förutsättningarna för utbildningen.....	8

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt Fristadskolan 7–9 den 28 februari och den 1–2 mars 2006. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen riktas mot hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbsida (www.skolverket.se/Inspektion).

Huvudmannen har ansvar för att de brister som inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna skall redovisas till Skolverket vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen vid kommande inspektionstillfälle.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från kommunen och Fristadskolan 7–9, dels den information som samlats in under besöket. Även annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt har använts.

I Fristadskolan 7–9 intervjuades rektorn, elever, lärare, personal för elevvård, övrig personal samt föräldrar med barn i olika årskurser. Inspektörerna besökte lektioner i samtliga årskurser. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolan utgör underlag för kvalitetsbedömningen.

Beskrivning av skolan

Fristadskolan 7–9	elever
Grundskola	499
Obligatorisk särskola	4

Fristadskolan är en grundskola med årskurserna 7–9. Skolan ligger i ett sammanhållet skolområde i Fristad kommun, 11 km norr om Borås med mestadels villabebyggelse. Eleverna i skolan kommer från alla F–6 skolor i kommunen. Ca 50 procent av eleverna åker skolskjuts. Skolan erbjuder frukost varje morgon till elever som så önskar.

Skolans personal och elever är organiserade i fyra vertikala arbetslag. Eleverna undervisas i åldershomogena grupper med ca 20 elever/klass som blandats från kommunens F–6 skolor.

I skolan finns en rektor och en biträdande rektor. Biträdande rektorn är vid inspektionstillfället sjukskriven och en lärare som vikarierar på kansliet i skolan bistår rektorn i ringa omfattning. Det finns också en skolassistent i skolan.

Skolan består av flera byggnader med bland annat en idrottshall och en nybyggd matsal. Inom skolområdet finns paviljonger med slöjd- och språksalar samt en villa, där elever i behov av särskilda stödåtgärder har sin undervisning. Musiksalen finns i närliggande Gula skolan.

Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid Fristadskolan 7–9 och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga skolförfattningar.

Inspektörerna möts av artiga och hjälpsamma elever. Elevernas kunskapsresultat är över riksgenomsnittet och det är en hög andel som 2005 får fullständiga betyg i grundskolan och således når behörighet till gymnasieskolans nationella program.

Under inspektionen ser inspektörerna exempel både på undervisning där eleverna är fokuserade på sina uppgifter och på ett bra samarbete mellan elever och mellan elever och vuxna.

Det finns tillgång till utrustning och material samt ett välutrustat bibliotek med bibliotekarie. Skolans personal har i hög utsträckning utbildning för det arbete de utför.

Det finns enligt inspektörernas bedömning behov av förbättringsinsatser på skolan inom följande områden:

- Uppföljningen och utvärderingen av elevernas kunskapsutveckling bör omfatta samtliga ämnen och elevernas utveckling i förhållande till läroplanens mål att sträva mot.
- Eleverna bör få större kännedom om de nationella målen.
- Skolan bör utveckla formerna som ger eleverna möjligheter att ta ansvar för och få inflytande över verksamheten i stort.

- Skolan bör uppnå en gemensam kunskapssyn och syn på lärandet och hitta former för samverkan mellan och inom arbetslagen.
- Skolan bör hitta arbetsformer för att successivt ge eleverna allt större inflytande över det egna lärandet.
- Skolans kvalitetsredovisning bör kopplas till skolans eget arbete med skolutveckling för att synliggöra ett systematiskt kvalitetsarbete.
- Skolans arbetsplan för att genomföra de fastställda målen bör utarbetas under medverkan av lärare, övrig personal samt företrädare för eleverna och deras vårdnadshavare.

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast skall åtgärdas.

- Elevens val erbjuds inte i överensstämmelse med författningarna (2 kap. 19–20 §§ grundskoleförordningen).
- Skolan erbjuder inte språkval enligt författningarna (2 kap. 17-18 §§ grundskoleförordningen).
- Läsåret omfattar endast 176 skoldagar för elever i årskurs 7 (4 kap. 1 § grundskoleförordningen).

Bedömning av utbildningsresultaten

Inspektörerna har granskat hur väl skolans elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt målen i skollagen och i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, Lpo 94 avsnitten 2.1 och 2.2.

Vid jämförelse med riket har Fristadskolan en högre andel elever som är behöriga till nationellt program. Resultaten på de nationella ämnesproven i årskurs 9 år 2005 visar att flertalet av eleverna når de nationella målen i svenska, engelska och matematik. De betyg som eleverna fick 2005 visar stor överensstämmelse med deras resultat på de nationella ämnesproven.

Eleverna i Fristadskolan har, enligt modellberäkning i Skolverkets analysverktyg SALSA¹, år 2005 ett utbildningsresultat som är något lägre än de modellberäknade värdena när det gäller meritvärde. Andelen elever med fullständigt slutbetyg ligger också något lägre än det modellberäknade värdet.

¹ Modellberäkningen i SALSA tar hänsyn till olika bakgrundsfaktorer, bland annat föräldrarnas utbildning och andelen elever med utländsk bakgrund.

Tabell 1. *Elevernas genomsnittliga meritvärde, andel elever med fullständigt slutbetyg samt andelen behöriga till nationellt program i gymnasieskolan år 2004 och 2005:*

Resultatmått för elever i årskurs 9	Fristadskolan		Riket	
	2004	2005	2004	2005
Meritvärde	203,4	197,8	206,9	206,3
Andel med fullständigt slutbetyg	66,9 %	74,8 %	76 %	75,5 %
Andel behöriga till nationellt program	91,4 %	91,6 %	89,6 %	89,2 %

I svenska, engelska och matematik följs elevernas kunskapsutveckling med hjälp av de nationella proven som genomförs både i årskurs 5 (gäller kommunalens F-6-skolor) och i årskurs 9.

Lärarna uppger att de inför utvecklingssamtalen informerar elever och föräldrar om kunskapsutvecklingen i övriga ämnen. Det finns utöver betygskataloger ingen systematisk uppföljning och utvärdering som inspektörerna kunnat ta del av där elevernas kunskapsutveckling i samtliga ämnen åskådliggörs. Någon systematisk uppföljning av elevernas utveckling i förhållande till läroplanens mål att sträva mot är inte heller synliggjort. Inspektörerna bedömer att skolan bör följa upp och utvärdera elevernas kunskapsutveckling i samtliga ämnen och elevernas utveckling i förhållande till läroplanens strävansmål.

Vid samtal med eleverna och under lektionsbesöken framkommer att eleverna inte har kännedom om de nationella målen i kursplanerna och läroplanen. De mål eleverna relaterar till är i allmänhet betygskriterier i respektive ämnen. Även elevernas inflytande och lärande relaterat till läroplanens strävansmål, med hänsyn till ålder och andra förutsättningar, är begränsat. Se vidare avsnitt Arbetsmiljö och delaktighet.

Inspektörerna bedömer att skolan bör utveckla arbetsformer och arbetssätt som ökar elevernas kännedom om de nationella målen för att öka elevernas möjligheter att utveckla de kunskapskvaliteter som uttrycks.

Eleverna upplever i stort miljön i skolan som trygg. Skolan har en handlingsplan för trygghet och ansvar och mot kränkande behandling. Som en del i skolans arbete med trygghet finns ”kamratstödjare”. Dessa elever är uttagna och träffas tillsammans med fritidsledare och lärarrepresentanter från varje arbetslag. Elevernas uppgift är att vara extra ögon och upptäcka utanförskap eller mobbning. Kan problemet inte lösas inom gruppen går ärendet vidare till rektor.

Bedömning av verksamheten

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet i det inre arbetet; innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen; individanpassning och stöd; utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning; kvalitetssäkring och förbättringsarbete; skolledning och intern

kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen, läroplanerna och i andra författningar för respektive skolform.

Arbetsmiljö och delaktighet

Under besöken möter inspektörerna elever som visar en uppgivenhet över att skolan saknar gemensamt förhållningssätt. I skolan finns ordningsregler. Eleverna känner i allmänhet inte till dem och i den mån de gör det upplever de ”att andra har bestämt dem”. Rektorn berättar att ordningsreglerna går igenom inför varje läsårsstart och att de reviderades under vårterminen 2005. Revideringen försiggicks av en enkät som besvarades av alla elever. I det arbetet var också föräldraföreningen och personalen i arbetslagen delaktiga.

Eleverna talar om att de vill vara med och känna delaktighet i för hela skolan gemensamma regler. Personal, elever och föräldrar berättar att som det är nu är det upp till respektive lärare att tillsammans med eleverna i klassen/gruppen att bestämma vad som skall gälla. De ger som exempel att ha keps och/eller tuggummi under lektioner. Ett annat exempel är en rökruta, placerad mellan skolområdet och idrottshallen. De elever inspektörerna kommer i kontakt med tar avstånd ifrån rökrutan och de uppger att ”nästan ingen är där”. Ytterligare exempel är när elever har ogiltig frånvaro. I skolan finns ett system för att följa upp frånvaro av elever men frånvaron hanteras, enligt elever och föräldrar, på olika sätt av lärarna och inom arbetslagen.

Många av eleverna är nedstämda över att det är stökigt i korridorerna, klottrigt på väggar och skåp, saknas tvål och papper på toaletterna och att det är smutsigt och slängs snus på golv och i trappor. Dock finns i skolan ett rullande system med att en klass två gånger per vecka ansvarar för den fysiska miljön, tillsammans och med hjälp av en fritidsledare. Vidare uttrycker eleverna missbelåtenhet med att de inte får vara med i planeringen av temadagarna utan de erbjuds färdiga koncept. Skolan har valt att använda temadagar för ämnet elevens val. Eleverna är ibland organiserade i respektive arbetslag under dessa temadagar men uppger att utförandet och innehållet ändå sker klassvis. Undervisningen skall enligt Lpo 94, bedrivas så att eleverna, genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen, utvecklar sin förmåga att utöva inflytande och ansvar. Inspektörerna bedömer att skolan bör skapa rutiner så att elevernas möjligheter till att ta ansvar för och få inflytande över verksamheten i stort och för sin miljö förbättras.

Det finns ett elevråd som leds av en fritidsledare i skolan. Denne fritidsledare har också utsett representanterna till elevrådsstyrelsen. Tidigare elevrådsstyrelser har eleverna själva röstat fram. Rådet arbetar med att höja sin status bland eleverna och visar på förbättringar som de varit med och genomfört, exempelvis frågor som berör skolmaten och klockor som satts upp i lektionssalarna. Styrelsen har också speciella tröjor som visar att de är elevrådsrepresentanter samt har hållit i en del tävlingar och vid några tillfällen bjudit på saft och bullar.

Elevernas inflytande över klassens arbete och de egna studierna är begränsat men varierar enligt eleverna beroende på vilken lärare de har. De flesta klasser har klassråd men flertalet uppger att ”det aldrig finns något att ta upp”. I en del ämnen har eleverna begränsad kännedom om målen vilket försvårar deras möjlighet att delta i planering och utvärdering av lärandet. Tillfällena till reflektion och utvärdering av klassens arbete och det egna lärandet är få.

Skolan arbetar med normer och värden på olika sätt. Skolverket vill uppmärksamma skolan på att det från och med den 1 april 2006 råder ett uttryckligt förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever (SFS 2006:67). Den nya lagens ändamål är att främja barns och elevers lika rättigheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder och att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling. Skolan är skyldig att bedriva ett målinriktat arbete för att främja dessa ändamål och bland annat se till att det upprättas en likabehandlingsplan i varje skola och förskola. I planen skall åtgärder redovisas och den skall följas upp varje år. Vid inspektionstillfället har Fristadskolan ett handlingsprogram mot kränkande behandling. Programmet behandlar dock inte kränkningar mellan vuxen och elev. Inspektörerna förutsätter att skolan beaktar alla former av kränkande behandling i sitt fortsatta arbete.

Intervjuade föräldrar uppger att de får bra information vid skolstart i årskurs 7 och inför kommande gymnasieval. Däremellan är det respektive lärare och/eller lärarlag som ger information och då kan det se olika ut beroende på vilket arbetslag eller vilken klass eleven tillhör. Vidare talar föräldrarna positivt om att rektorn emellanåt ger information till hemmen.

Organisation och arbetssätt i undervisningen

Elever och personal är organiserade i fyra arbetslag med klasser från olika årskurser samt ett arbetslag som skolan kallar "Resursgruppen". Kontinuiteten i lärandet syns inte i undervisningen för alla elever. Samarbete mellan lärarna förekommer i olika hög grad och inspektörerna möter lärare som upplever sig ensamma i sitt arbete. Dokumentet över Fristadskolans gemensamma mål, tar utgångspunkt i Lpo 94, med bland annat olika kunskapsformer i undervisningen. Dessa mål är dock inte levande i verksamheten. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära skall utgöra en grund för undervisningen. Lärarna skall sträva efter att i undervisningen balansera och integrera kunskaper i olika former. Vid inspektionstillfället är en stor del av undervisningen upplagd utifrån avsnitt ur respektive lärobok med tillhörande arbetsuppgifter som eleverna förväntas utföra. Få tillfällen ges till ämnesövergripande studier. Rektorn pekar dock på ett ämnesövergripande arbete som lärarna inom idrott och hem- och konsumentkunskap samarbetat kring under höstterminen. Eleverna uppger att de sällan är med och planerar innehåll eller former för undervisningen och får därmed ringa möjligheter till att utöva inflytande över eller ta ansvar för det egna lärandet. En del lärare gör en terminsplanering där eleverna kan vara med och påverka hur de vill redovisa eller vid vilken tidpunkt de skall ha prov. Inspektörerna bedömer att skolan bör öka elevernas inflytande över sitt lärande.

Skolan anordnar vid några tillfällen per läsår gemensamma aktivitetsdagar för alla elever. Eleverna uppger att de oftast deltar klassvis under dessa dagar och inspektörernas intryck är att elevsamarbetet inom arbetslagen i realiteten är begränsad.

Planering och pedagogiska diskussioner genomförs sällan tillsammans inom skolan men diskussioner sker i respektive arbetslag. Lärarna uppger att det även inom arbetslagen alltför sällan finns utrymme för pedagogiska diskussioner. Arbetet där inriktas i stället på elevvårdsärenden. Skolan har rutiner för att upptäcka och sätta in åtgärder för elever i behov av särskilda stödåtgärder. Inspektörerna bedömer att skolan bör sträva efter att inom arbetslagen men också i

skolan som helhet diskutera om hur undervisningen skall bedrivas utifrån strävansmålen och intentionerna i Lpo94 för att uppnå en gemensam kunskapssyn och syn på lärandet.

Utvärdering av lärande och betygsättning

Inför skolstarten i årskurs 7 inbjuds eleverna och föräldrarna till introduktions-samtal av den mentor eleverna kommer att ha. Till dessa samtal uppmanas eleverna att ha med sig eventuell portfolio och/eller sin individuella utvecklingsplan (IUP). Med dessa som utgångspunkt får elever och föräldrar berätta om förväntningar och behov inför skolstarten. Introduktionssamtalen skall bidra till att skapa kontinuitet i elevernas lärande. Skolan har valt att förlägga samtalen, som för en elev pågår i cirka 45 minuter, till läsårets två första skoldagar. Övrig tid under dessa två dagar har eleverna ledigt. Detta innebär att läsåret inte har minst 178 skoldagar för dessa elever. Inspektörerna bedömer att läsåret för eleverna i årskurs 7 inte har den omfattning det enligt grundskoleförordningen måste ha.

Dokumentation av elevernas kunskapsutveckling är ett viktigt redskap för att kunna följa elevernas lärande och för att kunna bedöma när stödinsatser behöver sättas in. Dokumentationen är också en viktig förutsättning för den information som skall ges under utvecklingssamtalet. Från och med den 1 januari 2006 ställs krav på upprättande av en individuell utvecklingsplan för varje enskild elev vid utvecklingssamtalet. Planen skall vara ett framtidssyftande måldokument där viktiga utvecklingsområden lyfts fram. I skolan följs elevernas kunskapsutveckling upp bland annat i form av en portfolio. Dokumentationen är god i vissa ämnen och bristfällig i andra. Inspektörerna bedömer att skolan saknar gemensamma rutiner och former för att dokumentera elevernas kunskapsutveckling i samtliga ämnen. Ett arbete för att skapa en individuell utvecklingsplan för varje enskild elev har påbörjats i skolan och skolans rektor bedömer att en sådan plan kan vara i praktiskt bruk till höstterminen 2006. Inspektörerna vill framhålla vikten av att skolan intensifierar sitt arbete med att upprätta dessa planer för varje elev.

Klasslärarna har utvecklingssamtal en gång per termin. Det har framkommit önskemål från elever och föräldrar om att få tydligare information om elevens kunskapsutveckling från övriga undervisande lärare. Detta har skolan tillmötesgått genom en modell som skolan kallar, "Springa runt samtal". Elever och föräldrar i årskurs 7 har då haft tillfälle att möta de lärare de önskar under eftermiddags- och kvällstid. Utvärderingen av detta är vid inspektionstillfället inte klar. Dock är de föräldrar och elever som inspektörerna kommer i kontakt med positiva till möjligheten.

Fristadskolan deltar i ett kommunövergripande projekt "Kunskap och bedömning". Syftet är att skapa samsyn i bedömningen av elevers kunskaper i ett helhetsperspektiv inom grundskolans alla årskurser.

Kvalitetssäkring och förbättringsarbete/ledning

Skolan har ett systematiskt och fungerande kvalitetsarbete. I Fristadskolan 7–9 används PESOK². Personalen har också svarat på Temperaturmätaren, en uppföljning av det fysiska- och psykiska klimatet inom förskola och grundskola. Kvalitetsredovisningen motsvarar kraven i förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m. och är avsedd som ett verktyg i förbättringsarbetet. Dock säger lärarna att de inte upplever den som ett reellt redskap som de använder fortlöpande under läsåret. De behandlar frågeställningar och gör utvärderingar under gemensamma studiedagar. Kvalitetsredovisningen ses inte bland personalen som det verktyg för skolutvecklingen den är tänkt att vara utan upplevs mer som en ”rektorsprodukt”. Inspektörerna bedömer att skolans kvalitetsredovisning bör kopplas till skolans eget arbete med skolutveckling för att synliggöra det systematiska kvalitetsarbetet.

Rektorn i skolan har pedagogisk utbildning och erfarenhet och har genomgått den statliga rektorsutbildningen. Personalen uppger att de har stor förståelse för rektorns arbetssituation men efterfrågar liksom eleverna att se mer av rektorn i den dagliga verksamheten. Rektorn leder möten inom skolenheten och har regelbundna träffar tillsammans med arbetslagsledare som rektorn utsett. En fråga som skolan avser att utveckla är samverkan inom och mellan arbetslagen. Inspektörerna bedömer att detta arbete är angeläget och bör fortskrida.

Föräldrar uppger att de har förtroende för rektorn och flera uttrycker att rektorn är lyhörd. De efterlyser dock större kontinuitet och enhetlighet för eleverna i stort. Föräldrarna menar att alltför mycket av hur det blir för deras barn beror på enskilda lärare. Skolan har ett dokument där gemensamma mål är formulerade men saknar en arbetsplan som utarbetas under medverkan av lärare och övrig personal samt företrädare för elever och deras vårdnadshavare. Arbetsplanen skall enligt författningarna beskriva hur målen kommer att förverkligas och hur verksamheten skall utformas och organiseras i skolan. Inspektörerna bedömer att rektorn bör sträva efter att upprätta en arbetsplan enligt ovan.

Bedömning av förutsättningarna för utbildningen

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen: tillgång till den utbildning som skall erbjudas, information om utbildning, personal samt läromedel, pedagogiska material och utrustning. Bestämmelser finns i bl.a. skollagen.

Skolan har valt att förlägga timmar för elevens val till speciella temadagar. Innehållet i dessa styrs av lärarna och eleverna uppger att de inte har något inflytande över utformningen. Det är för få temadagar i förhållande till skolans timplan som erbjuds eleverna. Rektorn meddelar att skolan kommer att förändra detta. Det är inspektörernas bedömning att skolan skall erbjuda eleverna ämnet ele-

²PESOK (skolors pedagogiska och sociala klimat) enkäter för undersökning av elevers, pedagogers och föräldrars attityder till skolan.

vens val enligt syftet att bredda och fördjupa elevens kunskaper i ett eller flera ämnen.

Skolan erbjuder franska, spanska och tyska som språkval. Enligt förordningen skall i stället för språk bland annat också svenska och engelska erbjudas elever som i övrigt får undervisning i svenska, engelska m.m. om elev eller elevens vårdnadshavare så önskar. Inspektörerna möter elever i årskurs 9 som önskar läsa svenska/engelska men det är endast elever som inte når godkänd nivå i svenska och/eller engelska som erbjuds detta språkval. Skolan utesluter därmed elever som av andra skäl önskar fördjupa eller befästa sina kunskaper i svenska eller engelska. Inspektörerna bedömer att alla elever skall erbjudas språkval enligt bestämmelserna.

I skolan finns få elever med annat modersmål än svenska och av skolans tre elever som är berättigade till modersmålsundervisning är det en som deltar. Vid inspektionstillfället är det ingen elev som bedömts behöva studiehandledning på modersmålet.

Samtliga lärare är behöriga och undervisar till största delen i de ämnen de är utbildade i. För elever i behov av särskilda stödåtgärder finns specialpedagog, resurslärare, speciallärare. Skolan har också organiserat klasser med maximalt 20 elever i alla årskurser.

Skolan är byggd för färre elever än vad som nu går i skolan. Inspektörernas upplevelse är att skolan och lokalerna är rymliga. Detta beror bland annat på att verksamheten organiserats med begränsat antal elever i klasserna men också på att eleverna har flera uppehållsrum att vistas i under raster och håltimmar. Fritidsledare finns tillgängliga under skoldagen.

Inspektörerna bedömer att eleverna har förutsättningar att nå målen i läroplanen och de nationella kursplanerna.

Datum	Ort
2006-12-07	Göteborg

Marie Karlsson

Eva Wallentin